

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ГАЛУЗІ «МАТЕМАТИКА»

А Розкриваються теоретичні аспекти готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування педагогічних технологій під час вивчення галузі «Математика». Автором проаналізовані різні підходи до визначення поняття «готовність», а також їх розмежування за напрямками (психологічний і педагогічний). Охарактеризовані рівні продуктивності педагогічної діяльності та якості особистості педагога як компонента сформованості готовності студентів до досліджуваної діяльності. А також розглянута поетапність формування у практичній діяльності готовності майбутніх учителів до застосування педагогічних технологій під час навчання математики учнів початкових класів.

Ключові слова: готовність майбутніх учителів початкових класів, педагогічні технології, галузь «Математика».

Актуальність проблеми. Відповідно до соціально-економічних і культурних змін на сучасному етапі розвитку країни відбувається трансформація освітньої парадигми, а саме спрямування навчально-виховного процесу не на отримання формальних знань, а на створення умов для формування в учнів умінь вирішувати пізнавальні, комунікативні, творчі та інші завдання, що вимагає перегляду вимог, які поставлені перед випускником вищого педагогічного навчального закладу.

З цією метою йому потрібно засвоїти ґрунтовні знання з психолого-педагогічного циклу, а також різних методик із одночасним умінням відтворити їх у практичній діяльності, а також оволодіння педагогічними технологіями, що забезпечить результативність організації освітнього процесу, а також особистісний розвиток кожного учня в межах зазначеного процесу.

Суперечність між необхідністю організації освітнього процесу, спрямованого на формування ключових і предметних компетентностей у школярів у межах особистісно зорієнтованого та діяльнісного підходів і рівнем підготовленості майбутніх учителів початкових класів до застосування педагогічних технологій у межах класно-урочної системи обумовила актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості застосування педагогічних технологій в освітньому процесі розглядалися в багатьох наукових дослідженнях (В. Безпалько, С. Бондар, І. Богданова, В. Євдокимов, М. Кларин, О. Кюмар, Г. Селевко, С. Сисоєва, П. Сікорський, О. Пехота, О. Пометун, І. Прокопенко та ін.).

Теоретичні положення щодо професійної готовності визначали О. Балл, К. Дурай-Новакова, М. Дьяченко, Л. Кандилович, В. Кузьменко, К. Платонов, В. Сластьонін, Д. Узнадзе та ін.; розробленням складових компонентів готовності займалися А. Деркач, Л. Кондрашова,

О. Мороз, О. Орбан, І. Чорна та ін.; аналізом показників готовності до педагогічної діяльності – Г. Балл, Н. Кузьміна, В. Козієв, А. Маркова, В. Сластьонін та ін.; умов та етапів формування готовності – А. Кочетов, С. Максименко, О. Пелех О. Хлівна та ін.

Метою статті є розкриття психолого-педагогічних аспектів готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування педагогічних технологій під час вивчення галузі «Математика», що обумовлено недостатнім рівнем вивчення цього питання.

Виклад основного матеріалу. Питання професіоналізму завжди хвилювали людство. Тому не випадково в кінці ХІХ – на початку ХХ століття загострюється увага науковців на проблемі формування готовності людини до професійної діяльності. А ґрунтовніше розроблення її концептуальних засад здійснюється в другій половині минулого століття.

Усі погляди науковців щодо вивчення цього питання можна розподілити за категоріями залежно від сфери діяльності, на яку спрямовано той чи інший її вид. У межах нашого дослідження найбільшу зацікавленість викликають погляди А. Дмитрієва, Л. Коваль, Л. Міщенко, Л. Петухової, В. Примакової, Л. Подимової та інших щодо певного напрямку роботи з дітьми молодшого шкільного віку.

У наш час у педагогічній і психологічній теорії існує багато підходів до розуміння готовності педагогів до професійної діяльності. Але спільним для більшості науковців є те, що поняття «готовність» вони визначають як психічне новоутворення, психологічне налаштування особистості на певну діяльність, обумовлену вимогами часу. Н. Левітов вважав, що протікання цього процесу в кожній людині відбувається по-різному і пов'язаний він з виявом певних чинників, зокрема як ті чи інші предмети або явища сприймаються індивідумом, особистісних характеристик і попереднього

досвіду. Тобто готовність є результатом комплексного вияву особливостей психіки в конкретний період часу, обумовленого певними чинниками [5].

У загальному сенсі «готовність» у педагогічній літературі трактується як «... базова, фундаментальна умова виконання будь-якої діяльності, стан особистості, який складається з мотиваційно-ціннісного ставлення й установки на професійне вирішення педагогічних завдань» 1, с. 68]. Якості, пов'язані з розвитком у педагога емпатії, тобто здатності розуміти внутрішній стан іншої людини (доброзичливе і уважне ставлення до дітей, інтерес до життя учнів, чуйність і турбота про них, відповідальність і сумлінність під час виконання своїх обов'язків, тактовність і вміння зважати на думку дитини).

Якості, що відображають здібності педагога впливати на учня (здатність обирати всілякі методи, прийоми впливу, організації й управління діяльністю учня, динамізм особистості, ініціатива, багатство внутрішньої енергії, гнучкість поведінки).

Здатність володіти собою або емоційна стійкість (терплячість і наполегливість під час реалізації педагогічних задумів, уміння тримати себе в руках у разі емоційного тиску з боку інших людей, уміння контролювати свій емоційний стан).

За С. Ніколаєнком, готовність може розподілятися на довготривалу та ситуативну. До першої належать комплекс професійно важливих якостей, що є необхідною складовою для успішного виконання професійної діяльності. У свою чергу, до ситуативної – такі компоненти, як мотиваційний, пізнавально-орієнтувальний, оперативно-дієвий, емоційно-вольовий, оцінний, що має свою динамічну структуру [7].

О. Хлівна зазначає, що процесом формування готовності є зміст, форми і методи спеціально організованого навчання, що повинно бути спрямоване на актуалізацію того або іншого компонента психологічної готовності, але результатом якого є розвиток усіх структурних компонентів готовності [10].

Виходячи з вищевказаного, зрозумілим стає той факт, що для формування готовності необхідні спеціальні умови й особистісні якості людини.

Незважаючи на комплексний підхід у навчальному процесі вищого навчального закладу, спрямований на вдосконалення професійних якостей майбутніх учителів та підвищення рівня їхньої загальної ерудованості, недостатньо уваги приділяється розвитку їх технологічної компетентності, а це є однією із вимог сьогодення.

У процесі формування готовності студентів до

застосування педагогічних технологій під час вивчення галузі «Математика» актуальними є наукові погляди В. Сидоренка та Н. Тверезовської, які вказують на поетапне формування професійної компетенції та використання нових форм [9].

Розглянемо їх стосовно нашого дослідження: *I етап. Теоретичний виклад проблеми.* Теоретичний матеріал повинен містити сучасні досягнення навчання математики учнів початкових класів, інтегрувати матеріал із різних тем і галузей, наприклад, психології, педагогіки, інших методик тощо. Також необхідно, щоб лекції носили проблемний характер.

Люди за домінуючим сприйманням матеріалу поділяються на три групи: ті, які краще сприймають матеріал на слух; ті, які краще сприймають зоровим аналізатором та ті, які мають змішаний тип. Тому матеріал найкраще подавати не лише голосом, а ще й за допомогою візуальних засобів, а саме в схемах і таблицях, у яких відображається сутність матеріалу.

II етап. Розроблення прийомів застосування педагогічних технологій під час навчання математики молодших школярів у невеликих групах під керівництвом викладача. Під час роботи з формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування педагогічних технологій на уроках математики необхідно створити діяльну спрямованість навчального процесу. Треба активно використовувати проблемні ситуації та способи їхнього вирішення.

III етап. Апробація технологій у лабораторних умовах. Ніщо так не зміцнює знання і вміння та не підвищує інтерес до використання педагогічних технологій у процесі навчання учнів початкових класів як застосування їх на практиці й випробування на собі. Під час практичних занять для ефективності формування спеціальних навичок необхідно створювати штучні умови, під час яких студенти будуть апробувати нововивчені технології та вирішувати проблемні ситуації.

IV етап. Самостійне втілення набутих професійних умінь. Це не тільки закріпить у природних умовах сформовані професійні навички, а й буде сприяти прагненню до оволодіння новими та закріпленню та удосконаленню отриманих.

Висновок. Отже, під час теоретичного аналізу досліджуваного питання було встановлено, що для ефективного формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до застосування педагогічних технологій під час вивчення галузі «Математика» необхідно дотримуватися наступної групи психолого-педагогічних умов: здійснення проблемного характеру навчання; спрямованість на досягнення

технологічної компетентності; створення практичної спрямованості навчання; реалізація взаємодії «викладач – студент».

Перспективи подальших досліджень за означеною проблемою будуть спрямовані на розроблення практичних аспектів формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування педагогічних технологій під час навчання математики учнів початкових класів.

Список використаних джерел

1. Белухин, Д. А. Основы личностно-ориентированной педагогики : курс лекций / Д. А. Белухин. – Москва : Изд-во Ин-та практ. психологии, 1996. – Ч. 1. – 156 с.
2. Захарійчук, М. Д. Педагогічні спостереження як компонент професійного розвитку вчителя початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика про-

3. фесійної освіти» / Марія Дмитрівна Захарійчук. – Київ, 2004. – 22 с.
4. Козиев, В. Н. Профессионально значимые качества личности учителя и их самооценка / В. Н. Козиев // Творческая направленность деятельности педагога / под ред. Ю. Н. Кулюткина, Г. С. Сухобской. – Ленинград, 1978. – С. 156–167.
5. Кузьмина, Н. В. Психологическая структура деятельности учителя / Н. В. Кузьмина, Н. В. Кухарев. – Гомель : Изд-во Гомел. гос. пед. ин-та, 1976. – 57 с.
6. Левитов, Н. Д. О психических состояниях человека / Н. Д. Левитов. – Москва : Просвещение, 1964. – 334 с.
7. Маркова, А. К. Психологические критерии и ступени профессионализма учителя / А. К. Маркова // Педагогика. – 1995. – № 6. – С. 55–62.
8. Николаенко, С. А. Системный анализ профессиональной готовности будущего учителя в педагогической деятельности : автореф. дис. на стиск. учён. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования» / Станислав Андреевич Николаенко. – Киев, 1985. – 20 с.
9. Сластёнин, В. А. Профессиональная готовность учителя к воспитательной работе: содержание, структура функционирования / В. А. Сластёнин // Профессиональная подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / Моск. гос. пед. ин-т; под ред. В. А. Сластёнина. – Москва, 1982. – С. 14–28.
10. Тверезовська, Н. Т. Професійна підготовка кваліфікованих робітників засобами освітньо-інформаційних технологій / Н. Т. Тверезовська, В. К. Сидоренко // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. / Південноукр. регіон. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів. – Херсон, 2007. – Вип. 2. – С. 183–191.
11. Хозяинов, Г. М. Педагогическое мастерство преподавателя : метод. пособие / Г. М. Хозяинов. – Москва : Педагогика, 1988. – 25 с.

Дата надходження авторського оригіналу до редакції : 28.03.2015

Цись В.В. Теоретические основы готовности будущих учителей начальных классов к применению педагогических технологий в отрасли «Математика».

А Раскрываются теоретические аспекты готовности будущих учителей начальных классов к применению педагогических технологий при изучении отрасли «Математика». Автором проанализированы различные подходы к определению понятия «готовность», а также их разграничения по направлениям (психологический и педагогический). Охарактеризованы уровни производительности педагогической деятельности и качества личности педагога как компонента сформированности готовности студентов к исследуемой деятельности. А также рассмотрена поэтапность формирования в педагогической деятельности готовности будущих учителей к применению педагогических технологий при обучении математике учащихся начальных классов.

Ключевые слова: готовность будущих учителей начальных классов, педагогические технологии, отрасль «Математика».

Tsys' V.V. The theoretical aspects of readiness of primary school future teachers to use pedagogical technologies in Mathematics.

S In the article the theoretical aspects of readiness of primary school future teachers to use pedagogical technologies while teaching such science as Mathematics. Different approaches to the definition of «readiness» and also their differentiation according to trends (psychological and pedagogical) are analyzed by the author. The levels of the productivity of pedagogical activity, namely reproductive level (minimal), adaptive (low underproductive), locally-designing knowledge (mid productive), system-designing knowledge (high, productive), system-designing (high productive) and qualities of the personality of a teacher (qualities connected with the development of the impetus of a teacher, that is to understand the internal state of another person; qualities that represent the ability of a teacher to impact on a student; the ability to control himself or emotional resistance); as a component of readiness of students to research are described. Stage-by-stage formation of readiness of future teachers to use pedagogical technologies during teaching students of primary school Mathematics are also considered (Stage I. Theoretical presentation of the problem; Stage II. Development of application of reception of pedagogical technologies while teaching primary school pupils Mathematics in small groups under the guidance of a teacher; Stage III. Approbation of technologies in vitro; Stage IV. Independent implementation of the acquired professional skills) and distinguished psychological and pedagogical terms of their effective realization: realization of the problematic nature of learning aimed at achieving technological competence; creation of practical orientation training; realization of «teacher-student» co-operation are risen.

Key words: readiness of primary school future teachers, pedagogical technologies, Mathematics.